

Վեռ պտուղը կանանչ եղած ատենը՝ կուզէն կը զատեն, հատիկ հատիկ կ'ընեն, ու կը բոհրեն ուրիշ եղ տուող հունտերու նման. ետքը կը ծեծեն, տօպրակի մէջ կը դնեն, բերանը կապ բարձրկեկ խալկինի մը մէջ կը կախեն, տակը տօպրակին չգըպչելու չափ ջուր կը լեցընեն, խալկինին բերանը կը դոցեն ու կ'եփեն, ջրին շոգին կը ծրծէ. ետքը երկու տախտակի մէջ տեղը կը սըխմեն, եղը դուրս կուտայ, կ'ըլլայ որ բոհրելէն ու ծեծելէն ետեւ խալկինը լեցընես ջրով, քանի եփի նէ՝ եղը դուրս տայ, ու վրայէն քամես առնես :

Լսոնք բեեկնի եղը շատ գովեցին , որ ոչ միայն իրենց ձէթէն աժան կ'ըլլայ , այլ և չգրպօր , ու շատ օգտակար և ախորժաճաշակ է , մազտաքէի համու հոտ ունի . կերակուրի , ձուկի , աղցանի լաւ կը յարմարի :

Եւ որովհետեւ Հայաստան ամէն տուն իրենց սապօնը իրենք կը շինեն, գմակի եղէ, ճարպէ, այլև արջու՝ խուզու եղերէ, Պաւառ ըսուած տեղի Հայերը, որ Տիարպէքիւրի և Սշու մէջտեղը լեռներու բնակիչներն են, աս բեւեկնի պտուղին եղէն սապօն կը շինեն . որ ձէլթի սապօնէն ալ ռզնիւ, հօտաւէտ, գիմացկուն, ու շատ փրփրուն սապօն կ'ըլլայ . Թէպէտ գոյնը կապուտակ է, բայց լաթը գեղեցիկ կը ճերմկըցնէ :

Կ'երևնայ թէ ասիկէ մշկահոտ սա-
պոն ալ շինուի նէ, ամենէն գերա-
զանց ըլլալու է :

Մուշ վարսեալին մէկն ալ վկայեց՝
թէ աս եղէս կտաւատի եղին տեղը
պատկերքներու և ներկի կը գործա-
ծեմ, շատ փայլուն ու պայծառ կ'ընէ :

ድህረ ምረቃ ጥያቄ

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

9.

Արդարեւ երբեք հասանքին չլրաց, որ է երեւոյս արդարեւն :

ՄԱՐԴՈՒՍ երրորդ հասակը, որ է երիտասարդութիւն կամ կատարեալ հասակ ըսուածը, երեսներորդ տարին չմտած կը սկսի. այսինքն երբոր մարմնոյն աճումը ալ կը դադրի: Աս հասակին մէջ մարդ որ և իցէ բան աւելի հասուն մտօք կը մտածէ ու կարգաւորեալ կերպով կը կատարէ. որովհետեւ մարդուս թէ մարմնոյն և թէ հոգւոյն կարողութիւնները երեսներորդ տարիէն վերջը կատարեալ կը սեպուին. և Աստուծոյ մարդուս տուած զանազան ձիրքերը աւելի աս միջոցիս կը փայլին, մանաւանդ էրիկ մարդկանց վրայ, որոնց մեծամեծ բաներ ընելու և աշխարհք կառավարելու կարողութիւնը և իշխանութիւնը իրենց երիտասարդական կտրիճ մարմնոյն վրայ յայտնի կ'երևնայ: Արիտասարդին շիտակ ու անվախ կեցուածքէն, և ուժով քալուածքէն, և ուրիշ ճարպիկ շարժումներէն յայտնի կ'ըլլայ մարդուս իշխանական հոգին. ու քանի որ գլուխը վեր բռնած իրեն խորհրդաւոր ճակատը կը տեսնուի, կ'իմացուի անոր վեհանքնութիւնն ու մեծամեծ բաներու կարող ըլլալը: Արեսին վըրայ տպաւորուած է իրեն հոգւոյն աստուածանման պատկերը, սրտին ամէն զգացմունքները անով ճիշդ կը յայտնէ. ուրիշ զգացմունքներն ալ իրեն կամացը ամենայն ուղածները կատարելու համար մէյմէկ պատրաստական սպասաւորներու կը նմանին, ու իւրաքանչիւրը իրեն ընկածը կ'ընէ:

Դատ անգամ ան բանն որ աչքով տեսեր ու խաբուեր ենք, ձեռքով շօշափելով՝ անոր ճշմարտութիւնը կը ստուգենք. և զարմանալու բանը աս է որ կուրեր կը գտնուին որ մատուրներուն շօշափելովը ոչ միայն նիւթին ինչ բան ըլլալը կ'իմանան, այլ նաեւ անոր գոյնն ալ, որ տեսութե միայն պիտի իմացուէր: Դժափական զգայարանքին գործարանը մարմնոյն վրայի մորթն է, որ զարմանալի մանրութե ջղերով հիւսուած է՝ բարակ կտաւի պէս. մորթին երեսը երկայն բարակ գծերով լեցուն է. և որովհետեւ աս ջղային գծերը աւելի մարդուս մատուրներուն վրայ շատ են, անոր համար մատուրները աւելի զգայուն կ'ըլլան քան մարդուս մէկալ անդամները: Աստի միայն մարդուս ձեռքը գլխաւոր գործարան ու սքանչելի գործիք մըն է, որ ամէն արհեստի ու ամէն բանի յարմարութիւն ունի կատարեալ կերպով. որովհետեւ մէկալ ամէն կենդանիները կամ ամենեւին ձեռք չունին, և կամ ձեռքի նման ունեցածնին ալ աւելի ոտք կ'ըսուի՝ քան թէ ձեռք: Այն դանեաց մէջ միայն կապիկը մարդուս նման ձեռք ունի, բայց անով ինքը քանի մը դիւրին բաներ հազիւ կըրնայ ընել. իսկ մարդկանց ձեռագործները անթիւ ու անհամար են: Օարմանալի են մարդուս ձեռքին ունեցած այսչափ յօդուածներն ու խաղերը, որ ինչպէս ջղերով իրարու հետ կապկըպուած ու անանկ միացած են՝ որ մարդ ուզածին պէս կրնայ աս յօդուածներն ու խաղերը շարժել. զարմանալի է նոյնպէս ասոնց ունեցած ոյժն ու ամրութիւնը, որոնցմով մարդիկ երկայն ատեն կրնան աշխատիլ քանի մը վրայ: Մարդուս ձեռքին մաշկը թոյլ է, որով կրնայ մարդ ձեռքերը ուզած ատենը բանալ ու գոցել, ու մատուրներուն ներսի կողմը մնոտ ու փափուկ է. իսկ ծայրի

ըղունգները ամրութիւն ու միանգամայն տեսք կուտան մարդուս մատուրներուն:

Ասերը մարդուս մարմնոյն զօրաւոր տեղերէն մէկն է, որով մարդ կրնայ ուսին վրայ ծանր ծանր բեռներ վերցնել ու տանիլ: Ասերը զանազան շարժմունքներով մարդուս շատ տեսակ զգացմունքները կ'իմացնեն. զոր օրինակ ուրախութեան ատեն տեսակ տեսակ կերպերով կը շարժին թւերը. իսկ տրտմութեան ատեն վար ընկած կախ կը մնան, խնդրուածքի ու աղօթքի ատեն ալ շատ անգամ դէպ'ի երկինք կը բարձրանան, որով կ'իմացուի թէ մարդուս մի միայն յոյսը լստուծոյ վրայ է:

Ամէն բան մարդուս աղէկ կամ գէշ երեցընողը աչքն է, որ մէկալ ամէն զգայարաններէն աւելի մարդուս երեսին կենդանութիւն մը կուտայ իրեն վառվռուն շարժուածքովը, և մարդուս ներքին զգացմունքները կարծես թէ մէկ կերպով մը աչքին վրայ գծագրած կը տեսնուին. անանկ որ աչքը մարդուս հոգւոյն հայլին կը սեպուի. վասն զի տեսողական ջղերն ալ անմիջապէս ըղեղին հետ հաղորդակցութիւն ունին, ու աչքը ինչուան որ չտեսնէ թէ ախորժելի և թէ անախորժելի բաները, մարդուս միտքը նոյն զգացմունքները չկրնար ունենալ: Բայց աչքի պէս սքանչելի գործարանին ինչ կերպ կազմուածք ունենալը կ'արժէ որ համառօտ մը զուրցենք ուրիշ անգամ:

Հ. Մ. Տ

ՄԱՐԴՈՒՍ կարծիքը իր ծոցի ժամացուցին նման է. ինչպէս որ իր ժամացոյցը ուրիշներուն ժամացուցին պէս ետեւ կամ առաջ չիտանիր ամէն ատեն, այսպէս ալ կարծիքը ամենուն կարծիքին ճարմարջընէր:

ՓՈՓ